

Csoma Mózes

A remetekirályság atombombája

Észak-Korea (Koreai Népi Demokratikus Köztársaság – KNDK) már sokadszorra bizonyította, hogy a 23 milliós ország politikai-gazdasági súlyánál lényegesen nagyobb mértékben képes a nemzetközi folyamatok befolyásolására. 2009. május 25-én a KNDK immár második alkalommal hajtott végre kísérleti nukleáris robbantást, súlyos nemzetközi feszültséget keltve ezzel. Jelen elemzés azt kívánja bemutatni, hogy az észak-koreai rezsim legutóbbi nukleáris robbantása nem annyira Phenjan nemzetközi közösséggel vívott diplomáciai huzavonájának része, hanem sokkal inkább a megosztott félsziget belpolitikai viszonyainak befolyásolását célozta.

Az orosz Távolság-Keleten lévő megfigyelőállások mérései szerint a robbantás mintegy 20 kilotonna erősségű volt, ami nagyjából a hirosimai atombombáéknak megfelelő rombolóerő. A szöuli Yonhap hírügynökség közlése szerint a próbarobbanás a Richter-skála szerinti 4,4-es földrengést váltott ki a régióban, ugyanakkor technikai színvonalra meghaladta a három évvel ezelőtti első nukleáris robbantását. Akkor a phenjani vezetés a Bush-adminisztráció kompromisszumkészségét akarta kikényszeríteni, aminek következtében az ENSZ Biztonsági Tanácsa gazdasági és kereskedelmi szankciókat fogadott el a rezsimmel szemben. A KNDK végül jobb alkupozícióban tért vissza a pekingi székhelyű hatoldalú tárgyalásokhoz, ahol 2007 februárjában megegyezés született. A KNDK vállalta, hogy egymillió tonna nehézolajért cserébe teljes nemzetközi ellenőrzés alá helyezi nukleáris tevékenységét.

A perspektivikus megállapodás ellenére a feszültség nem csökkent a térségben, ugyanis a két Korea közt kialakult együttmű-

ködési folyamat megszakadt. Ez alapvetően a szöuli hatalomváltással magyarázható. 2008 februárjában a két cikluson keresztül kormányzó baloldali vezetés örökébe lépő konzervatív kormányzat feltételekhez kötötte a KNDK támogatását, valamint lehetővé tette a radikális disszidens szervezetek tevékenységét. Az elmúlt hónapok során a Korea-közi viszonyok így mélypontra jutottak, ráadásul a félsziget mindkét országában komoly belső feszültségek vannak. Északon Kim Dzsong Il (Kim Jong-il, 1942–) utódlásának előkészületei zajlanak, ami szükségesé teszi a központi hatalom erejének demonstrálását és az utódként kijelölt Kim Dzsong Un (Kim Jong-un, 1983–) fokozott nemzetközi figyelem melletti bemutatását. Délen pedig a népszerűségéből rendkívül sokat veszített Li Mjong Bak (Lee Myung-bak, 1941–) elnök kormányzata és a békülékeny északi politikát indítványozó baloldali ellenzék között húzódik feszültség, amit Ro Mu Hjon (Roh Moo-hyun, 1946–2009) tavaly leköszönt elnök május 23-i öngyilkossága tovább súlyosbított.

Ro Mu Hjon a Koreai Köztársaság második balközép irányultságú államfője volt, aki 2003-ban vette át az ország irányítását a Nobel-békedíjas Kim De Dzsungtól. Az 1946-ban született Ro a katonai diktatúra időszakában védőügyvédként dolgozott: részt vett az államellenes szervezkedés vádjával letartóztatott diákok védelmében, majd 1987 tavaszán a demokráciát és közvetlen elnökválasztást követelő megmozdulások egyik vezetője lett. Már elnökké választását megelőzően folyamatos támadások érték a katonai diktatúra politikai örökösének tekinthető konzervatív oldal részéről, majd 2004 márciusában a dél-koreai belpolitika első bizalmatlansági indítványát kezdeményezték ellene, amellyel fel is függesztették jogai gyakorlásában. Az alkotmánybíróság döntése értelmében végül hivatalában maradhatott, de a konzervatív oldal soha nem akarta elfogadni az ország első számú vezetőjének. A leköszönt államfő öngyilkosságához az vezetett, hogy a közelmúltban a szülői ügyészség korrupciós vádakkal vizsgálatot kezdeményezett ellene, amit a balközép ellenzékhez kötődő sajtóorgánumok boszorkányüldözésnek minősítettek.

Észak-Korea nukleáris ambícióinak eredete

A távol-keleti ország nukleáris tevékenysége hosszú évtizedekre vezethető vissza. Már az ötvenes években megkezdődött az uránérckészletek feltérképezése, majd szovjet tudósok közreműködésével felszerelték az első kutatóreaktort is. A szülői források szerint a katonai célú nukleáris kutatások 1964-ben kezdődtek meg, de a kibontakozó szovjet–kínai konfrontáció beárnyékolta a lehetőségeket. A szovjetek és a kínaiak ugyanis egyaránt attól tartottak, hogy az átadott nukleáris technológia könnyen eljuthat a rivális nagyhatalomhoz. Így az észak-koreai vezetés új partnerek keresésére kényszerült: a hatvanas évek második felétől együttműködtek az NDK-

val és Csehszlovákiával, a későbbiekben pedig Iránnal, Líbiával, Szíriával, sőt Romániával is. A távol-keleti ország 1985-ben csatlakozott az atomsorompó-szerződéshez (NPT), így a nemzetközi közösség aggodalmi átmenetileg csökkentek.

A kilencvenes évek elején azonban az első ellenőrök bizonyítékokat találtak arra, hogy az észak-koreai vezetés nem tartja be a szerződésben foglaltakat, amerikai kémműholdak pedig felvételeket készítettek egy épülőfélben lévő nukleáris üzemről. A phenjani agitáció persze tagadta a

Kim Ir Szen (Kim Il-sung) hivatalos életrajzai szerint 1912. április 15-én született a Phenjan közelében lévő Mangjongde településen. Eredeti neve Kim Szong Dzsú (Kim Sung-ju). Fiatal korától részt vett a Japán ellen Mandzsúriában folyó partizánharcban, majd a mozgalom felszámolását követően, 1940 telén partizántársaival átmenekült a Szovjetunióba. Rövidesen a Vörös Hadsereg tisztje lett, nem sokkal később pedig felvette az Ir Szen (Il-sung) utónevét. Az írásjegyek jelentése: Japánt legyőző. 1945-ben a szovjet csapatok nyomában tért vissza az ideiglenes jelleggel két megszállási övezetre osztott Koreai-félszigetre. A kibontakozó hidegháborús konfrontáció árnyékában létrejövő KNDK első embere lett. A csaknem ötven éven keresztül regnáló „nagy vezér” uralmát a szélsőséges személyi kultusz és a világ első kommunista dinasztiájának megteremtése tette hírhedté. A szovjet–kínai konfrontáció időszakától Kim Ir Szen az úgynevezett csucshe-eszmerendszer (koreaiul *juče sasang*) jegyében fokozatosan bezárta az országot a világ előtt. A marxizmus-leninizmus alkotó továbbfejlesztéseként meghatározott elmélet szerint a politikában a függetlenségre, a gazdaságban az önállóságra, míg a honvédelemben az önvédelemre kell törekedni. A legfőbb nemzeti érdek tehát a létszférák mindegyikében érvényesülő önállóság, ami a gyakorlatban a külfölddel szembeni távolságtartást jelenti.

vádakat, majd kilátásba helyezték az atomsorompó-szerződés felmondását. 1993 tavaszán hosszas diplomáciai huzavona vette kezdetét, amelynek során az északi-koreaiak nem kis taktikai érzékről tettek tanúbizonyságot. A nemzetközileg teljesen elszigetelődött országnak ugyanis sikerült elérnie, hogy közvetlen párbeszédet kezdhessen az Egyesült Államokkal.

1994 júniusában Jimmy Carter volt amerikai elnök és Kim Ir Szen (Kim Il-sung, 1912–1994) phenjani tárgyalásai nyomán megegyezés született. Az amerikaiak az úgynevezett keretmegállapodásban (*Agreed Framework*) vállalták, hogy egy nemzetközi konzorcium élén lecserélik a katonai célokra is használható atomerőműveket, és a munkálatok ideje alatt a kieső energia pótlására fűtőolajat biztosítanak. A Korean Peninsula Energy Development Organisation (KEDO) nevű szervezet 1995-ben megkezdte a korszerű, könnyűvizes atomerőművek építését, az állandó politikai feszültség azonban lehetetlenné tette a gyors és hatékony munkát.

Az atomprogram felújítása és annak következményei

A Koreai-félsziget történetének első csúcstalálkozója 2000 júniusában zajlott le. A balközép irányultságú Kim De Dzsung (Kim Dae-jung, 1925–) szülői államfő az északi fővárosba látogatva számos bizalomépítő lépésről állapodott meg Kim Dzsung Illel. Az amerikai kormányzat ezt követően hajlandónak mutatkozott a terrorizmust támogató országok listájának módosítására. 2000 októberében még Madeleine Albright amerikai külügyminiszter is ellátogatott az észak-koreai fővárosba. „A következtetésem az volt, hogy tárgyila-

Kim Dzsung II (Kim Jong-il) 1942. február 16-án született a szovjet Távol-Keleten lévő Habarovszk városához közeli Vjatszkoje településen. A szovjet-koreai örök barátság jegyében a Kim Jurij nevet kapta, a Dzsung II utónevet csak a hatvanas évek elején kezdte használni. Először az NDK-ban járt repülőtisztai iskolába, majd a Kim Ir Szen Egyetemen politikatudományt és közgazdaságtant hallgatott. Tudatosan készítették fel az utódlásra: 1980-tól a Koreai Munkapárt KB Politikai Bizottságának, valamint a PB katonai bizottságának állandó tagja. A phenjani propagandakiadványok által előbb „dicsőséges pártcentrum”-ként, majd „kedves vezető”-ként emlegették ifjabb Kim azonban a külvilág számára sokáig ismeretlen maradt. A fokozatos hatalomátörökítés érdekében 1991 decemberétől a Koreai Néphadsereg főparancsnoka, majd 1992 áprilisától a KNDK marsallja lett. 1993-ban lett a KNDK Nemzetvédelmi Bizottságának elnöke, a mai napig ebben a tisztségben gyakorolja a hatalmat. A hatalomátörökítés folyamata során Kim Ir Szen második házasságából származó kisebbik fia is lehetséges „trónörökös-ként” merült fel. Kim Pjong Il (Kim Pyung-il, 1954–) sokak szerint intelligensebb és megbízhatóbb bátyjánál, így alkalmasabb lett volna a vezetői feladatok ellátására. Kim Ir Szen azonban a konfucianus szabályokat követve az elsőszülött fiút választotta, s a döntés véglegességét elfogadva Kim Pjong Ilnek külföldre kellett utaznia. 1981-től belgrádi katonai segédattasé, majd 1988-tól rövid ideig budapesti nagykövet volt. A dél-koreai-magyar diplomáciai kapcsolatfelvétel miatt azonban hazarendelték, s később helsinki nagykövetségként tért vissza Európába. Jelenleg a varsói missziót vezeti.

gosan kell kezelnünk Kimet, habozás nélkül közvetlen tárgyalásokat kell kezdeni, és kihasználva Észak-Korea szorult gazdasági helyzetét, meg kell kötni azt az előnyös üzenetet, amely biztonságosabbá teszi a térséget és a világot” – írta később az amerikai külügyminiszter. A békülékeny hangulatban az észak-koreai vezetést hideg zuhanyként érte a frissen beiktatott George W. Bush amerikai elnök bejelenté-

se, amely az országot a „gonosz tengelyéhez” sorolta.

Kim Dzsong Il észak-koreai vezető az ezredfordulót követő években többször találkozott Csiang Cö-min (Jiang Zemin) akkori kínai államfővel és Vlagyimir Putyin akkori orosz elnökkel, sőt még Koidzumi Dzsunicsiro (Koizumi Junichiro) japán miniszterelnök is megfordult Phenjanban. E nagyhatalmak hajlandónak bizonyultak az észak-koreai gazdaság támogatására, az amerikai kormányzat viszont a 2001. szeptember 11-i terrortámadásokat követő időszakban a nemzetközi terrorizmus elleni harc lehetséges célpontjaként jelölte meg a távol-keleti kommunista országot. Az észak-koreai vezetésnek nagyon kevés eszköze van az amerikai tárgyalókészség befolyásolására: a jongbjoni atomreaktor látványos újraindítása és a rakétakísérletek folytatása ezek közé tartozik. A sajátos taktika szerint ráadásul minél nagyobb a feszültség – azaz minél magasabb szinten foglalkoznak az üggyel –, annál nagyobb a kedvező megoldás valószínűsége.

2002. október 4-én James Kelly, az Egyesült Államok külügyminisztériumának helyettes államtitkára hivatalos látogatást tett Phenjanban, ahol Kang Szok Dzsü (Kang Seok-ju) külügyminiszter-helyettes utalást tett arra, hogy az ország folytatja urándúsítási programját. 2002. decemberében az észak-koreai vezetés a korábban bezárt jongbjoni nukleáris létesítmény megnyitása mellett döntött, 2003. január 10-én pedig bejelentették az ország kilépését az atomsorompó-szerződésből. A történetek sokkolták a nemzetközi közvéleményt. A témával foglalkozó szakértők azonban egyetértenek abban, hogy a döntések mögött egy sajátos taktika húzódik meg.

A realitásokat figyelmen kívül hagyó, vakmerő politikának évezredes gyökerei

vannak a megosztott félsziget északi részén. Korea ugyanis már a hidegháború előtt kétezer évvel is megosztott volt: az ókortól a kora középkorig két-három királyság osztozott a félszigeten. A mai Észak-Korea területén egykor elhelyezkedő Kogurjó (Koguryo) királyság hatalmas katonai erejével emelkedett ki a többi államalakulat közül. A koreaiul kima-mindsok (kima-minjog) néven emlegetett „lovasság” még a Kínai Birodalommal is szembeállt. Nem véletlen tehát, hogy a phenjani vezetés büszkén vállalja a folytonosságot: a helyi agitációban a kilencvenes évek második fele óta hangoztatott Kangsong Taeguk – Erőteljes Ország – kifejezés is erre az örökségre utal. A történelmi párhuzamok megvannak, ugyanakkor a phenjani vezetés azt a fontos momentumot nem eléggé veszi figyelembe, hogy a sorozatos háborúkban legyengült Kogurjót a Kínai Birodalom végül legyőzte, s a félszigetet a mai Dél-Korea területén fennállott Silla királyság egyesítette. A politikai erőfitogtatás persze tényleges fenyegetést is jelent, hisz a távol-keleti ország vezetése az elmúlt évtizedekben számos alkalommal tette félre a nemzetközi jogot, és veszélyeztette nagyon komolyan a térség stabilitását.

A KNDK elzárkózó politikája úgyszintén a koreai hagyományokra vezethető vissza. Az 1600-as évek közepén ugyanis a sorozatos történelmi sérelmek miatt a feudális koreai udvar arra kezdett törekedni, hogy megóvja az országot a további idegen hatásoktól. A tengerparti övezetekből kitelepítették a lakosságot, s külön őrség gondoskodott az idegen hajók távol tartásáról. Nyugaton ebben az időszakban kezdték a Koreai-félszigetet remetekirályságnak nevezni. Ez az elzárkózás csaknem kétszázötven éven keresztül meghatározta az ország és a külvilág viszonyát.

A hatoldalú tárgyalások sorozata

A kínai fővárosban megkezdett hatoldalú tárgyalások első számú célja az volt, hogy megbízhatóan rendezze az észak-koreai atomhatalmi ambíciók miatt kiéleződött nemzetközi feszültséget. A tárgyalássorozat megszervezése elsősorban a kínai diplomácia érdeme, s ezzel az egyre pragmatikusabb kínai külpolitika igencsak nagy segítséget nyújtott mind a phenjani, mind a washingtoni döntéshozóknak. Az észak-koreai fél ugyanakkor többször kifejtette, hogy szerintük a hatoldalú tárgyalások célja nem a feszültség csökkentése, hanem az ország nemzetközi nyomás alá helyezése. 2003 augusztusában lezajlott az első forduló, amelynek során a felek megállapodtak, hogy a kialakult feszültséget békés eszközökkel, párbeszéd útján rendezik. Kinyilvánították továbbá a félsziget teljes atomfegyver-mentességének igényét, illetve megállapodtak a kölcsönös bizalomépítés szükségességéről is. A tárgyalások első fordulóján az Egyesült Államok kijelentette ugyan, hogy nem akarja megtámadni a KNDK-t, ugyanakkor egyértelművé tette, hogy meg nem támadási egyezmény aláírása nem lehetséges. A kínai és az orosz delegáció viszont az észak-koreai fél biztonsági aggodalmainak megértésére szólított fel.

A második fordulóra 2004 februárjában került sor, ami lényegében különösebb eredmény nélkül zárult. Ugyanakkor a dél-koreai egyesítési miniszter is elismerte, hogy amennyiben az amerikai tárgyalófél kissé rugalmasabb álláspontot képviselne, a tárgyalások kétségkívül gyors áttörésre vezetnének.

A harmadik fordulóra 2004. június végén került sor. Az első napon az amerikai fél – Bush elnök személyes jóváhagyása alapján – átfogó kompromisszumos javaslattal

állt elő: ha a KNDK teljesen felhagy a nukleáris programmal, energiaszükségletének kielégítésére havi 45 ezer tonna kőolajat kaphat. Mivel az észak-koreai delegációnak nem volt meghatalmazása ilyen horde rejű kérdésekben dönteni, lényegében nem is tárgyaltak a javaslatról. A tárgyalások folytatásának szükségességéről kötött megállapodás ellenére egészen 2005 tavaszáig nem került sor újabb megbeszélésekre. Ráadásul 2005. február 10-én az észak-koreai tömegtájékoztató hivatalosan bejelentette, hogy az ország rendelkezik nukleáris fegyverekkel.

2005 szeptemberében az Egyesült Államok zároltatta a makaói Banco Delta Asia pénzintézetben lévő közel ötven észak-koreai számlát, amelyeken összesen 24 millió dollár volt. A pénzt elsősorban fegyveralkatrészek beszerzésére, illetve luxuscikkek vásárlására fordították, a számlák zárolása tehát érzékenyen érintette a phenjani vezetést. A KNDK így bejelentette, hogy addig nem hajlandó visszatérni a hatoldalú tárgyalások folytatásához, amíg az Egyesült Államok fel nem oldja a befagyasztott betétek zárlatát. 2006 elejétől a phenjani vezetés tíz ország huszonhárom különböző pénzintézetében nyitott számlákat, hogy pótolja az Egyesült Államok által zároltatott makaói betéteket. A korábbi gyakorlattól eltérően a betéteket magán-személyek nevére nyitották, hogy elkerüljék a befagyasztásukat. A washingtoni finanszírozású Szabad Ázsia Rádió (RFA) ugyanakkor közölte, hogy az észak-koreai állami vállalatok számláin kívül a magánbetéteket is zárolni fogják, mivel a legális és az illegális tevékenység nem különíthető el egymástól.

A politikai nyomásgyakorlás következő lépéseként Észak-Korea 2006. július 5-én rakétakísérletet hajtott végre, ami ismételen sokkolta a nemzetközi közvéleményt.

Egy Taepodong típusú nagy hatótávolságú, valamint hat Rodong és Scud típusú közepes hatótávolságú rakéta indult a Kangvon (Kangwon) tartománybeli Anbjon (Anbyon) támaszponttól, illetve az Észak-Hamgjong (Hamgyong-puk) tartománybeli Muszudanból (Musudan-ri). Az egyik rakéta ráadásul átrepült Oroszország tenger-melléki körzete felett is, ami a KNDK-val addig lojális orosz közvéleményben is visszatetszést keltett.

Az észak-koreai rakétakísérletek egyértelmű üzenetet fogalmaztak meg. A KNDK egyrészt azt akarja, hogy a nemzetközi közösség vegye őt nagyon komolyan, másrészt demonstrálja, hogy egy fegyveres konfliktus esetén az ókori Kogurjő királysághoz hasonló vakmerőséggel rohannának neki a sokkal nagyobb ellenfélnek is.

2006 augusztusának végén az észak-koreai külügyminisztérium bejelentette, hogy a külföldi bankszámláik befagyasztása miatt komoly retorziókra kerülhet sor. „A KNDK mindent meg fog tenni ideológiája, rendszere, valamint szuverenitása védelmében” – közölte a KCNA állami hírügynökség. A Cszoszon Sinbo (Chosun Sinbo) című Japánban megjelenő észak-koreai lap pedig a kísérleti atomrobbantást is kilátásba helyezte. A lépés nem sokat váratott magára: előzetes bejelentést követően nukleáris próbarobbanásra került sor. „A KNDK tudományos kutatóinak csapata sikeres és teljesen biztonságos föld alatti atomkísérletet hajtott végre 2006. október 9-én, a csucshe-időszámítás 95. évében, abban a hősiesség korszakában, amelyben az ország egész lakossága nagy lépést tesz előre egy hatalmas és virágzó szocialista nemzet felépítése felé. Semmiféle veszély nem keletkezett az atomkísérlet nyomán, mert azt tudományos megfontolások és körültekintő számítások alapján hajtották

vége, száz százalékban hazai tudás és technológia felhasználásával. A kísérlet történelmi esemény, mert nagymértékben bátorítja és elégedettséggel tölti el a Koreai Néphadsereget és a népet, amely nagy erejű és független védelmi képességgel kíván rendelkezni” – közölte a KCNA állami hírügynökség.

A történetek széles körű nemzetközi felháborodást váltottak ki. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa gazdasági és kereskedelmi szankciókat fogadott el a phenjani rezsimmel szemben. A világszervezet egyhangúlag hozta meg döntését, s egyben felszólította a tagállamokat, hogy tartóztassák fel a KNDK-ba tartó szállítmányokat, megakadályozandó a tiltott technológiákhoz való hozzájutást. Tilalom alá került a luxuscikkek bevitel is a távol-keleti országba. A szankciók bevezetése persze azonnal felvetette a kérdést: milyen hatékonysággal lehet nyomást gyakorolni a világ egyik lezárta országára gazdasági büntető intézkedésekkel? A KNDK-nak ugyanis a kínai és az orosz határszakaszokon maradnak kapui a külvilág felé valamennyi teherhajó átvizsgálása esetén is. A phenjani vezetés ráadásul az otthon maradt családtagokkal bármikor zsarolhatja a külföldön élő, gyakran külföldi állampolgárságú koreaiakat, hogy kerülő utakon juttassanak haza különféle szállítmányokat vagy be rendezéseket.

A nemzetközi közvélemény alapvetően egyetért abban, hogy csak Kínának van lehetősége arra, hogy a kőolajszállítások leállításával, a kiskereskedők beutazásának megakadályozásával, illetve a határvidék esetleges zárásával tényleges nyomást gyakoroljon a phenjani vezetésre. Több jel is utal arra, hogy Kína és Észak-Korea hagyományosan szolidáris viszonya megsínylette a 2006 októberében lezajlott kísérleti atomrobbantást. A KCNA

hírügynökség persze továbbra is a „sino-koreai barátság” elmélyítéséről, a két ország vezetésének teljes egyetértéséről teszi közzé napi jelentéseit. Dél-Korea emiatt attól tart, hogy a nagyhatalmi támogatás látszata fejében a phenjani vezetés elvtelen kompromisszumok sorába megy bele, amelyek a rendszer összeomlását követően is éreztetni fogják hatásukat. Ezek közt elsősorban a kínai vállalatoknak adott különleges engedményeket lehet megemlíteni: a közelmúltban több kínai bányászati társaság hajtott végre működőtőke-beruházásokat a KNDK-ban, így az ország nyersanyagkészleteinek ki-termelése lassan kínai kézbe kerül.

A koreai félsziget viszonyainak alakításában most Kína a főszereplő – írja a szöuli The Daily NK című szaklapban megjelent tanulmányában Andrej Lankov nemzetközi hírű orosz Korea-kutató, aki maga is a phenjani Kim Ir Szen Egyetemen végezte tanulmányait. A pekingi vezetésnek egy lojális ütközőállamra van szüksége saját határai és az amerikai érdekszférába tartozó Dél-Korea között, de ennek vezetésére az öntörvényű Kim klán alkalmatlan. Lankov szerint az Egyesült Államokhoz hasonlóan Kína is változásokat szeretne Észak-Korea legfelsőbb szintű vezetésében, és úgy véli, hogy a dél-koreai politológusok kissé túlreagálják a kínai befolyás növekedésének veszélyét, amikor a „Tibet-szindróma” kialakulását prognosztizálják, bár alapvetően igazuk van. A pekingi vezetés szeretné elkerülni Észak-Korea teljes összeomlását, aminek következtében Dél-Korea fennhatósága kiterjedne az egész félszigetre. Ezért egy Kína-barát katonai puccsot hívhatnak életre, ami egy szatellit állam létrejöttét fogja eredményezni, nagyjából akkora függetlenséggel, mint amekkorával a volt Szovjetunió érdekszférájába tartozó kelet-európai or-

szágok rendelkeztek. Mivel pedig a pekingi vezetés azonnal saját felügyelete alá helyezné a phenjani tömegpusztító fegyverarzenált, a változások egybevágóan az amerikai érdekekkel is.

Egy Kína-barát katonai hatalomátvétel esetén elképzelhető, hogy a pekingi vezetés fegyveresen is a puccsisták segítségére siet majd. Lankov szerint ez ártana Peking nemzetközi megítélésének, mivel párhuzamba lehetne állítani a Szovjetunió 1979-es afganisztáni beavatkozásával. Az Egyesült Államok hivatalosan persze elítélné a kínai beavatkozást, de ez vélhetően kimerülne néhány szenvedélyesebb hangú sajtónyilatkozatban. A Kína által hatalomra segített puccsisták gyors népszerűsége tennének szert, hisz a nómenklatúra nagy része megőrizhetné pozícióit, s a gazdasági reformok beindításával hatalmas vagyonokra tennének szert. A Dél-Korea által kínált „beolvasztásos” egyesítés esetén viszont szinte azonnal elveszítenék politikai-gazdasági befolyásukat, az életkörülmények gyors javulása pedig a lakosság lojalitását is biztosítaná.

A második nukleáris próbarobbantás és a félsziget belpolitikai viszonyai

2006 decemberében a KNDK végül is visszatért a pekingi hatoldalú tárgyalásokhoz. Bár az ülés pár nappal később hirtelen véget ért, 2007 januárjában az Egyesült Államok és Észak-Korea képviselői több ízben is találkoztak Berlinben, s megállapodtak arról, hogy sürgősen újra kell kezdeni a tárgyalásokat. Christopher Hill amerikai főtárgyaló határozottan cáfolta azt az értesülést, hogy északi-koreai partnerével aláírtak volna egy előzetes

megállapodást a nukleáris program felfüggesztése fejében ajánlott gazdasági kedvezményekről és fűtőanyag-szállításokról. A pekingi tárgyalások február elején kezdődtek meg, s végre eredménnyel zárultak. A megállapodás értelmében Phenjan bezárja a jongszoni atomerőművet és beengedi az országba a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség képviselőit, cserébe először 50 ezer tonna, majd később további 950 ezer tonna nehézolajat vagy azzal egyenértékű energiahordozót kap.

A perspektivikus megállapodás ellenére a feszültség nem csökkent a térségben. Mint már említettük, az elmúlt hónapok során a Korea-közi viszonyok igencsak megromlottak, s ez kockára tette az elmúlt tíz év szinte valamennyi eredményét. A két cikluson keresztül hivatalban lévő balközép szöuli kormányzat által beindított gazdasági együttműködés lényegében megszűnőben van: tavaly nyáron felfüggesztették a déli turistacsoportok beutazását az északi Gyémánt-hegységbe, leállt a szimbolikus jelleggel helyreállított vasúti teherforgalom, valamint felvetődött az eddigi legnagyobb működőtöke-beruházásnak számító keszongi ipari park bezárása is. A feszültség első számú forrása az, hogy a szöuli elnöki rezidenciába tavaly februárban beköltözött Li Mjong Bak (Lee Myung-bak, 1941–) a kemény politika híveként feltételekhez kötötte a gazdasági együttműködés további szélesítését, valamint a KNDK anyagi támogatását. Mivel a konzervatív politikus nagyon sokat veszített a népszerűségéből, az északi vezetés a feszültség fokozásával igyekszik befolyásolni a déli belpolitikai csatározásokat. Ez nem először történik így.

A KNDK belső viszonyai is igénylik a feszültség növelését. A tavaly augusztusban kisebb agyvérzésen átesett Kim Dzsong Il

(Kim Jong-il, 1942–) az év elején elszánta magát a régóta esedékesnek számító hatalomátadási művelet beindítására. Az utódként megjelölt harmadik Kim fiú megfelelő imázsépítéséhez viszont fokozott nemzetközi figyelem szükséges, amelynek során a trónörökös kétségbevonhatatlanul fontos személyiségként képes feltűnni. A jelenleg 26 éves Kim Dzsong Un (Kim Jong-un) trónörökléséről négy hónappal ezelőtt lehetett először hallani, azt követően, hogy a fiú január 8-i születésnapja alkalmából apja direktívában tájékoztatta döntéséről a Munkapárt vezetését. A kiszivárgott információt azonban senki sem tudta megerősíteni: a rezsimen belüli források is csak a pártapparátusban és a néphadseregben terjedő pletykákról tudtak beszámolni. A kijelölés a május 25-i nukleáris próbarobbantást követően nyert bizonyosságot: az elszigetelődött kommunista rezsimben ugyanis hivatalosan értesítették

Kim Dzsong Un (Kim Jong-un) 1983. január 8-án született Kim Dzsong Il harmadik fiaként. Édesanyja egy Japánból hazatelepült koreai tancosnő, Ko Jong Hi (Ko Young-hee), aki a híres Manszude Művészegyüttes tagja volt, majd Kim Dzsong Il élettársaként rendkívül befolyásos személyiséggé vált. 2004-ben halt meg súlyos betegség következtében. A jelenleg 26 éves Kim Dzsong Unról sokáig csupán a Kim klán sushi szakácsának visszaemlékezéséből lehetett tudni. Fudzsimoto Gendzsi (Fujimoto Genji) több mint tíz évet dolgozott Kim Dzsong Il közvetlen közelében, s meglehetősen alapos ismeretekre tett szert a phenjani „uralkodóház” belső viszonyairól. A férfi visszaemlékezése szerint a phenjani vezető születésétől fogva kis hercegnek szólítja harmadik fiát, és megkülönböztetett figyelemben részesíti. Kim Dzsong Un 1996 és 2001 között Svájcban, a berni nemzetközi iskolában tanult. A Csoszon Ilbo című szöuli lap a közelmúltban felkutatta a trónörökös egyik korábbi osztálytársát, aki elmondta, hogy a Kim fiú nagyon jól beszél angolul.

a Koreai Munkapártot, a Koreai Néphadsereget, valamint a Legfelsőbb Népi Gyűlés – a helyi törvényhozás – elnökségét is. A fejleményeket június 2-án a szóuli hírszerzés is megerősítette.

A legkisebb Kim fiú hivatalos kijelölése azt jelenti, hogy apja uralma a végéhez közeledik, és a megosztott félszigeten egy meglehetősen bizonytalan korszak veszi kezdetét. A volt szocialista országok viszonylatában példa nélkül álló, apáról fiúra történő hatalomátörökítés ugyanis a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben sem volt zökkenőmentes, a feudális koreai hagyományok harmadik generációs továbbélése pedig már kimondottan nehezen kivitelezhető. Csong Sze Hjon korábbi szóuli egyesítési miniszter nyilatkozata szerint 2004-ben maga Kim Dzsong Il is elismerte, hogy a családon belüli hatalomátörökítés felett eljárt az idő. Az utód személyét ráadásul el kell fogadtatni a phenjani nőmenklatúra három meghatározó tényezőjével: a pártapparátussal, a néphadsereggel, valamint a Kim klán kimaradt tagjaival is. A Koreai-félsziget körül kibontakozó nemzetközi feszültség és az ország háborús készenléte pontosan ezt a folyamatot segítheti elő.

A hivatalos kijelölés hírért május utolsó hetében továbbították a KNDK külképviseleteire is, bár a fejlemény nemzetközi szintű terjesztését megtiltották a diplomataknak. Szakértők szerint ez azt jelentheti, hogy a megfelelő imázs kialakítása céljából csak fokozatosan fogják „láthatóvá tenni” a szerencsés kiválasztottat. Valószínűsíthető az is, hogy a tényleges hatalomátadás 2012-ben fog lezajlani, amikor is a kommunista dinasztiát megalapító Kim Ir Szen születésének századik évfordulóján a KNDK a helyi propaganda szerint el fog jutni a Kangsong Taeguk – az Erőteljes Ország – állapotába.

A kulisszák mögött zajló folyamat rendkívül gyors ütemét jelzi, hogy a kijelölt utód június közepén szigorúan titkos látogatást tett Kínában, ahol megbeszéléseket folytatott Hu Csin-tao (Hu Jintao) államfővel. A japán Aszahi Simbun című lap értesülései szerint Kim Dzsong Un és tízfős kísérete felkereste a kínai modernizáció szimbólumának tekintett Shenzhen high-tech elektronikai gyárait is, ahol magas rangú koreai pártküldöttségként mutatták be őket. A teljes titoktartás érdekében a koreaiak a kínai hadsereghez tartozó szállodában laktak, az őket szállító gépkocsik pedig kerültek a hivatalos látogatások alkalmával megszokott konvoj alakzatot. Érdekes módon a kínai külügyminisztérium szinte azonnal tagadta Kim Dzsong Un látogatásának tényét, a külügyi szóvivő pedig minden újságírói kérdésre kitérő választ adott. Az Aszahi Simbun azonban kintart amellet, hogy az utazásra sor került: a lap kommentárja szerint a kínai diplomácia a koreaiak kifejezett kérésére cáfolta kategorikusan a látogatást. Amíg ugyanis a KNDK nem jelenti be hivatalosan Kim Dzsong Un hatalomátvételét, addig nem lenne jót a trónörökös épülő imázsának, ha titkos külföldi utazásokon kapnák. A KNDK-ra sem vet túl jó fényt, ha a látogatás ténye kitudódik, könnyen párhuzamba lehetne ugyanis állítani a feudális koreai királyság gyakorlatával: az új uralkodónak ugyanis behódoló látogatást kellett tennie a kínai császárnál.

Egy nukleáris csapás lehetősége és következményei

A KNDK atomprogramja beláthatatlan regionális következményekkel járhat: a Távol-Kelet három, gazdaságilag igen fejlett állama (Japán, Dél-Korea, Tajvan) könnyen

nyen atomfegyverkezésbe kezdhet. Ez pedig nemcsak a térség, hanem a világ erőegyensúlyát is felboríthatja. A KNDK atomprogramja és ballisztikusrakéta-árzenálja miatt a szomszédos országok közül Japán érzi leginkább fenyegetve magát. Mindez arra készítheti a szigetországot, hogy az 1957-ben megfogalmazott antinukleáris irányelveit felülvizsgálja, miszerint nem gyárt, nem tárol és nem enged be területére atomfegyvereket. A teljes elutasítás alapvetően két eseményre vezethető vissza: Japán az egyetlen ország, amely ellen atomfegyvert vetettek be, 1954-ben pedig a Fukuryu Maru japán halászhajó legénységét radioaktív sugárzás érte a Bikini-szigetekenél végzett amerikai hidrogénbomba-kísérletek következtében. A nukleáris fóbia a hatvanas évek végétől a szigetországban politikai célkitűzéssé változott, bár az amerikai haditengerészet egységei számos esetben atomfegyverekkel a fedélzeten léptek be a japán felségvizekre. Észak-Korea atomprogramja és a hordozóeszközök fejlettsége arra készítheti Japánt, hogy végleg felhagyjon az antinukleáris irányelvekkel, s atomfegyverek gyártásába kezdjen. Ha ilyen jellegű politikai döntés születne, magas műszaki fejlettségének eredményeképpen az ország hat hónapon belül atomhatalommá válhatna. Ráadásul mindez az új évezred potenciális erőközpontja, a Kínai Népköztársaság közvetlen közelében történne.

Bár egy újabb koreai háború kitörése senkinek sem érdeke, a túlmilitarizált régióban továbbra sem lehet teljességgel kizárni egy fegyveres konfliktus lehetőségét. 1998 januárjában a washingtoni központú NRDC (*Natural Resources Defense Council*) nevű szervezet a Pentagon és a CIA közreműködésével szimulációs gyakorlatot hajtott végre a félszigetet érő

atomcsapás következményeinek felmérésére. A szöuli sajtó csak 2002-ben, az észak-koreai atomprogram újraindítását követően kezdett foglalkozni a sokkoló erejű dokumentummal. A szimuláció során egy amerikai atomcsapás következményeit vizsgálták két észak-koreai célpont ellen, majd a déli fővárost érő északi támadás lehetőségét.

Az első északi célpont a Dél-Phjongan (Phyungan-nam) tartományban lévő Pukcsáng (Pukchang) légi támaszpont lenne, ahol a Phenjan védelméért felelős, főként MiG-23-as és MiG-29-es vadászgépekből álló repülőkötelékek állomásoznak. Egy esetleges katonai konfliktus esetén a félsziget feletti légi fölény elérése érdekében itt kerülne sor először taktikai atomfegyver bevetésére. Ha a föld alatti hangárok megsemmisítését 5 kilotonnás atomfegyverrel hajtánák végre, a radioaktív sugárzás mértékétől függően 48 órán belül körülbelül hatezer halottal kellene számolni. Az áldozatok száma persze függ az időjárástól és az uralkodó széliránytól is, ráadásul a robbanás után keletkező porfelhő könnyen átjuthatna Kínába is. Ha viszont a támadást 100 kilotonnás bombával hajtánák végre, a halottak száma könnyen elérhetné a százezret. Egy 400 kilotonnás atomfegyver esetén pedig a keletkező porfelhő még a dél-koreai Kangvon tartományt is beborítaná.

Abban az esetben viszont, ha 1,2 megatonnás fegyvert vetnének be, az áldozatok száma valószínűleg elérné az 1 millió 350 ezer főt. Így az ország keleti partvidékén lévő Vonszan kikötőváros és a közeli települések mind a porfelhő alá kerülnének. A szöuli sajtó aggodalmait fokozza, hogy a Pentagon a legrosszabb esetre készített forgatókönyvekben a 400 kilotonnás, illetve az 1,2 megatonnás taktikai atomfegyver bevetésével számol.

A második északi célpont a Hamhüing és Kimcsek (Kimchaek) városok között található Csaho (Chaho) haditengerészeti kikötő lenne, ugyanis a műholdas felvételek vizsgálata során bizonyosságot nyert, hogy a kikötő mellett egy titkos tengeralattjáró-támaszpont is működik. Mivel ebben a régióban viszonylag kevesebben laknak, a taktikai atomfegyver bevetése kevesebb áldozattal járna. A szimulációs gyakorlat során minimálisan ötezer, maximálisan 290 ezer ember halálával számoltak. Ez az adat persze nem tartalmazza a sugárzás közvetett hatásait.

A szimuláció során az NRDC kutatói harmadik esettanulmányként az észak-koreai válaszcsoport következményeit vizsgálták. A dél-koreai fővárost érő támadás kétségkívül iszonyatos áldozatokkal járna, hisz a hatalmasra nőtt metropolisz egyike a leg­sűrűbben lakott kelet-ázsiai régióknak. Annak ellenére, hogy az észak-koreai fegyveres erők valószínűsíthetően egy kezdetleges technikájú, kisebb rombolóerejű atombombát vetnének be, az áldozatok száma mégis hatalmas lenne. Az NRDC kutatói a szimuláció során az 1945-ben Hirosimában és Nagaszakiban ledobott atombomba pusztító erejével számoltak, ami Szöul belvárosában rettenetes károkat okozna. (1945-ben a „Little Boy” néven emlegetett atombomba 15 kilotonnás, míg a „Fat Man” nevű 22 kilotonnás pusztító erővel rendelkezett.)

Az áldozatok száma persze nagyban függ a csapadéktól és az uralkodó széliránytól is. A hagyományos forgatókönyv szerint az északról jövő atomcsapást északnyugati szélirány esetén kellene végrehajtani, mivel így a dél felé meginduló északi csapatokat nem hátráltatná a sugárzás, valamint egy ilyen frontális támadásra a téli hónapok lennének a legkedvezőbbek, mivel így a csapatok aka-

dálytalanul kelhetnének át az Imdzsing (Imjin) folyón. A civil áldozatok száma továbbá attól is függ, hogy Szöul belvárosában hol lenne a robbanás epicentruma. Valószínűleg a Han folyó déli részén lévő Jongszan (Yongsan) kerület fölött, ugyanis ezen a környéken található a dél-koreai nemzetvédelmi minisztérium, az amerikai csapatok parancsnoksága, a közös dél-koreai-amerikai parancsnokság, valamint az egyik legnagyobb amerikai támaszpont is. (Ebben a kerületben helyezkednek el a külföldi missziók és képviseltek, köztük a Magyar Köztársaság nagykövetsége is.)

Az áldozatok számát az is befolyásolja, hogy az atomrobbanás milyen magasságban következne be. Ha közvetlenül a földön, akkor hatalmas porfelhő keletkezne, ami beláthatatlan károkat okozna. Ha a robbanás 500 méter magasan következne be, a radioaktív vihar és a hőhullám miatt 1,8 kilométer sugarú körben minden megsemmisülne, továbbá körülbelül 620 ezer ember halálával kéne számolni. Ha a robbanás 150 méter magasságban történne, az epicentrum körüli 1,5 kilométer sugarú körben az emberek harmadfokú égési sérüléseket szenvednének, az épületek kivétel nélkül összedőlnének, csupán a vasbeton szerkezetek egyes részei maradnának meg. Végzetes károk érnék a szöuli nemzetgyűlés épületét, a külügyminisztériumot, az egykori királyi palotát, a híres Keleti Kapu (Tongdaemun) és Déli Kapu (Namdaemun) bevásárlóközpontokat. A robbanás pillanatában valószínűleg 400 ezer ember azonnal meghalna, a sugárzás és az égési sérülések következtében további 220 ezer halott várható.

Ha a robbanás a földhöz nagyon közel történne, akkor az epicentrumban hatalmas kráter keletkezne, s az épületek da-

rabjai, törmelékei, betontéglái okoznának tömeges sérüléseket. Szöul déli részén a halálozási arány várhatóan tíz százalékos lenne. A legnagyobb károkat az üvegépületek megsemmisülése okozná: a harminc-

negyven emeletes irodaépületek üvegablakainak berobbanása felmérhetetlen következményekkel járna. És akkor még nem is beszéltünk a városi gáztározók, benzinkutak stb. felrobbanásáról. ■

Irodalom

- Mansurov, Alexandre: The origins, evolution and future of the North Korean nuclear program. *Korea and World Affairs*, Spring 1995.
- Csoma Mózes: *Korea – egy nemzet, két ország*. Budapest, 2008, Napvilág.
- Csoma Mózes: Észak-Korea a kínai szatellit állammá válás útján. *Külügyi Szemle*, 2008. 1. szám.
- Albright, Madeleine: *Egy bevándorló külügyminiszter emlékiratai*. Budapest, 2004, Geopen.
- Petrov, Leonid A.: Restoring the Glorious Past: North Korean Juche Historiography and Goguryeo. *The Review of Korean Studies*, September 2004, 232–252. o.
- DPRK Foreign Ministry Spokesman Demands U.S. Lift of Financial Sanctions. *Korean Central News Agency*, 28 August, 2006.
- Phenjan hivatalos közleménye a kísérleti robbantásról. *NOL*, 2006. október 9.
- Ruediger Frank: *The Second Inter-Korean Summit: Four Arguments Against and Why They Could Be Wrong*. Nautilus Institute, 14 August, 2007. www.nautilus.org.
- Lankov, Andréj: Kim Jong Il chong'kwon pung'koi'wa chung'guk choi'son'ui sonthek'un? (A Kim Dzsong Il-kormányzat összeomlása, mint Kína legjobb döntése? Koreai nyelven.) *The Daily NK*, 5 January, 2007. www.dailynk.com.
- Spy agency confirms N.K. leader's third son as successor. *Yonhap News*, 2 Juni, 2009. www.yonhapnews.co.kr.
- Reiss, Mitchell: *Without the Bomb*. New York, 1988, Columbia University Press.
- Howarth, Mike: Japan Ready for Longer Military Reach. *International Defense Review*, September 1994.
- Kang Jong-min – Hwang Il-do: Miguk NRDC'ui hanpando hekphok'kyok simyl'reison. (Az amerikai NRDC szimulációja a koreai félsziget atomháborújáról. Koreai nyelven.) *Shindonga*, December 2004, 82–96. o.